

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 11/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja alkoholi- juomaverosta annetun lain liitteen muuttami- sesta

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä toukokuuta 2009 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta (HE 70/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla määrännyt, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- finanssisihteeri Jenni Oksanen, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Ismo Tuominen, sosiaali- ja terveysministeriö
- pääjohtaja Pekka Puska ja erikoistutkija Esa Österberg, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
- tulliyli tarkastaja Nina Kurki, Tullihallitus
- ylitarkastaja Jukka Havula, Valvira, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteenä olevaa verotaulukkoa muutettavaksi siten, että alkoholiveroa korotettaisiin 10 prosenttia. Korotuksen vuoksi alkoholijuomien vähittäismyyntihinnat nousisi-

vat keskimäärin 4,5 prosenttia. Väkevien alkoholijuomien hinnat nousisivat keskimäärin kaksi kertaa enemmän kuin oluen ja viinin hinnat.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2009.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Esitetyn alkoholiveron korotuksen tavoitteena on lisätä valtion verotuloja ja siirtää verotuksen painopistettä työn verotuksesta kulutuksen verotukseen. Veronkorotuksen todetaan esityksessä olevan Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman

mukainen. Myös valtioneuvoston hyväksymässä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa todetaan, että alkoholiveroa nostetaan siten, että tavoitteena yhdessä muiden käytettävissä olevien keinojen kanssa on laskea alkoholin kokonaiskulutus vuoden 2003 tasolle tai sen alle. Sosiaali- ja ter-

veysvaliokunta toteaa, että esitys toteuttaa samalla sekä hallitusohjelmassa sovittua alkoholi-juomien ja tupakan valmisteverojen korottamista terveyden edistämiseksi että sisäisen turvallisuuden tavoitteita. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä.

Veronkorotuksen seurauksena olutpullon hinta nousisi noin 4 senttiä, viinipullon noin 20 senttiä ja väkevä alkoholijuoma noin 80 senttiä. Keskimäärin korotus olisi vähittäismyyntihinnoissa 4,5 prosenttia; keskioluen 3,5 prosenttia, viinin noin 5 prosenttia ja väkevien noin 7 prosenttia. Korotusten jälkeenkään verotasot eivät oluen, välituotteiden ja väkevien osalta nouse edes nimellisesti vuoden 2003 veronalennusta edeltävälle tasolle.

Valiokunta viittaa aiempien alkoholiveron muutosten yhteydessä antamiinsa lausuntoihin (StVL 9/2003 vp, StVL 8/2007 vp ja StVL 15/2008 vp). Valiokunta pitää myönteisenä, että viime vuosien veronkorotuksia on johdonmukaisesti jatkettu siten, että korotusten terveystaloudelliset vaikutukset vähitellen alkavat vaikuttaa alkoholin kokonaiskulutusta laskevasti ilman, että alkoholin matkustajatuonti merkittävästi lisääntyy. Valiokunta korostaa, että alkoholiverotus on edelleen keskeinen alkoholipoliittinen keino, jolla voidaan säädellä alkoholin kulutusta ja alkoholihaittojen tasoa yhteiskunnassa. Esitetyt korotukset alentavat alkoholin kokonaiskulutusta, mutta viinin ja oluen kulutukseen vaikutus voi jäädä hyvin vähäiseksi. Valiokunta pitää välttämättömänä, että alkoholiveron korotustarvetta arvioidaan jatkossa valtion talouteen liittyvien perusteiden ohella myös sosiaali- ja terveystaloudellisten näkökulmista.

Alkoholi aiheutti vuonna 2007 yli 600 kuolemaa enemmän kuin vuonna 2003 (THL raportti 15/2009). Alkoholiperäinen tauti tai tapaturmainen alkoholimyrkytys on noussut työiässä kuolleiden miesten ja naisten yleisimmäksi kuolinsyyksi. Ylivoimaisesti eniten alkoholikuolemat ovat lisääntyneet 50—59- ja 60—69-vuotiailla, joiden osuus vuoden 2003 jälkeisestä alkoholikuolemien kasvusta on ollut yli 80 prosenttia. Kuolemat alkoholin aiheuttamiin maksasairauksiin ovat lisääntyneet kaikkein eniten, peräti 78

prosenttia viidessä vuodessa. Samanaikaisesti kun eläkeikäisten alkoholinkäyttö on kasvanut, on nuorten raittius viimeisen vuosikymmenen aikana lisääntynyt ja humalajuominen vähentynyt erityisesti alle 18-vuotiaiden ryhmässä. Myönteistä kehitystä on tapahtunut viime vuonna myös 18 vuotta täyttäneiden nuorten aikuisten ryhmässä. Valiokunnan käsityksen mukaan on tarpeen tukea tätä kehitystä hintapolitiikan lisäksi muun muassa saatavuuden rajoittamisella, terveysneuvonnalla ja -kasvatuksella sekä aikuisten antamalla esimerkillä. Tehokkaimmat keinot hillitä alkoholin käyttöä ovat edelleen hintoihin ja saatavuuteen vaikuttaminen.

Hallituksen esityksen sosiaali- ja terveysvaikutusten arvioinnissa on viitattu siihen, että alkoholinkäyttö on eriytynyt väestöryhmittäin ja että monet alkoholihaitat keskittyvät suurkuluttajien ryhmään. Alkoholin hinnanalennukset näyttävätkin lisänneen erityisesti suurkuluttajien alkoholikuolleisuutta. Merkittäviä alkoholihaittoja koituu kuitenkin myös muille kuin suurkuluttajille, ja heitä on moninkertaisesti suurkuluttajiin verrattuna. Tämä ilmenee esimerkiksi alkoholidiagnoosin vuoksi sairaalahoitoon joutumisessa, jossa suurkuluttajien hoitovuorokausien määrä on pienempi kuin muiden alkoholinkäyttäjien hoitovuorokausien määrä. Useiden tutkimusten mukaan koko väestöön kohdistuvat ehkäisytoimet ovatkin tehokkaimpia ja vaikuttavat myös eniten juuri suurkuluttajiin.

Vaikka veronkorotuksilla voidaan tehokkaasti vähentää alkoholin kulutusta, on samanaikaisesti kehitettävä muita keinoja alkoholin käytön vähentämiseksi. Alkoholin myynnin siirtymisen kasvavassa määrin vähittäiskauppaan lisää muun muassa tarvetta viranomaisten laaja-alaiseen yhteistyöhön valvonnan tehostamiseksi. Lisäksi on tarpeen puuttua alkoholin mielikuvamainontaan ja markkinointiin erilaisissa yleisötilaisuuksissa. Kuten alkoholilain muuttamista koskevassa mietinnössään (StVM 6/2008 vp), valiokunta pitää edelleen tarpeellisena, että alkoholimainontaa rajoitetaan nykyisestä. Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että erityisesti nuorison alkoholinkäyttöön vaikuttava mielikuvamainonta on omiaan muokkaamaan nuorten

alkoholimyönteistä elämäntapaa. Tästä syystä valiokunta pitää edelleen tarkoituksenmukaisena harkita alkoholimainonnan rajaamista tuotetietojen antamiseen ja tarkastella uudelleen myös alkoholin tv-mainonnan rajoja.

Valiokunta toistaa aiemmat kannanottonsa siitä, että alkoholiveroa koskevat esitykset tulee valmistella kiinteässä yhteistyössä valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kesken, jotta sosiaali- ja terveystieteelliset ja pitkän aikavälin alkoholipoliittiset näkökohdat

tulisivat jo valmistelussa riittävästi huomioon otetuiksi (StVL 8/2007 vp ja StVL 15/2008 vp)

Lausunto

Lausuntonaan sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta hallituksen esitystä käsitellessään ottaa huomioon edellä esitetyt sosiaali- ja terveystieteelliset näkökohdat.

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Rehula /kesk
vpj. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
jäsen. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Maria Guzenina-Richardson /sd
Hannakaisa Heikkinen /kesk
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd

Jukka Mäkelä /kok
Håkan Nordman /r
Päivi Räsänen /kd
Satu Taiveaho /sd (osittain)
Erkki Virtanen /vas
vjäs. Tapani Mäkinen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.